

Obsah

1	Co je také dobrodružství (doc. RNDr. J. NEČÁSEK, CSc.)	9
2	Co a jak se dědí (doc. RNDr. J. NEČÁSEK, CSc.)	14
2.1	Člověk a dědičnost	14
2.2	Mnich, učitel a badatel	16
2.3	Znaky, geny, chromozómy	21
2.4	Vznik znaků	30
2.5	Příliš mnoho genů	32
2.6	Pohlavní chromozómy	37
2.7	Mimoaderná dědičnost	40
2.8	Gen	41
2.9	Genetický kód	50
2.10	Není gen jako gen	54
2.11	Mutace a mutageny (MUDr. R. ŠRÁM, DrSc.)	57
2.12	Vznik mutací	61
2.13	Oprava genetického poškození	63
3	Baktérie a jiní mikrobi (doc. RNDr. J. NEČÁSEK, CSc.)	68
3.1	Baktérie	68
3.2	Chemoterapie	70
3.3	Penicilín	70
3.4	Šlechtění mikrobů	73
3.5	Křížení bakterií	75
3.6	Výroba bílkovin	77
3.7	Genové inženýrství	79
4	Genetika a zemědělství (RNDr. J. VELEMÍNSKÝ, CSc.)	82
4.1	Nikdo nechce hladovět	82
4.2	Vznik kulturních rostlin	84
4.3	Dějiny šlechtitelství	88
4.4	Cíle práce šlechtitelů	89
4.4.1	Šlechtění rostlin na výnos	92

4.4.2	Šlechtění rostlin na jakost a kvalitu	93
4.4.3	Šlechtění rostlin na rezistenci proti chorobám a škůdcům	94
4.4.4	Šlechtění rostlin na optimální využití moderní zemědělské technologie	96
4.5	Metody používané šlechtiteli	97
4.5.1	Výběr	97
4.5.2	Křížení	99
4.5.3	Heterozní šlechtění	102
4.5.4	Mutační šlechtění	105
4.5.5	Manipulace se strukturou chromozómu (chromozómové mutace)	108
4.5.6	Manipulace s počty chromozómů (genomové mutace)	111
4.6	Tkáňové kultury, biotechnologie, genové inženýrství - nové pojmy, nové perspektivy	114
4.6.1	Orgánové kultury, kalusy, buněčné kultury, protoplasty	114
4.6.2	Haploidie a dihaploidie	116
4.7	Tkáňové kultury a klonové množení	118
4.7.1	Tkáňové kultury a vzdálená hybridizace	119
4.7.2	Tkáňové a buněčné kultury - nový zdroj nových forem	120
4.7.3	Protoplasty a somatická hybridizace	121
4.7.4	Genové inženýrství u rostlin	123
4.8	Nejen chlebem živ je člověk (doc. RNDr. J. NEČÁSEK, CSc.)	126
5	Lidská genetika (MUDr. P. GOETZ, CSc.)	129
5.1	Člověk očima genetika	129
5.2	Co dědíme	131
5.3	Důležitá jednotka — chromozóm	132
5.4	Není chromozóm jako chromozóm	135
5.5	Popletené chromozómy	143
5.6	Chromozómy a nádory	148
5.7	Jak dědíme	150
5.7.1	Dědičnost vázaná na autozomy (nepohlavní chromozómy)	152
5.7.2	Dědičnost vázaná na heterochromozómy (pohlavní chromozómy)	161
5.7.3	Polygenní typ dědičnosti	163
5.8	Kdy mluvíme o dědičných chorobách?	167
5.9	Dobrá rada nad zlato	172
5.10	Diagnóza před narozením	177
5.10.1	Jaké geneticky podmíněné choroby můžeme prenatalně diagnostikovat?	178
5.11	Můžeme léčit dědičné choroby?	182
5.12	Imunogenetika	183
5.12.1	Krevní skupiny	184
5.12.2	Transplantace tkání	185

5.12.3	Porouchané imunologické reakce	186
5.12.4	Převratný objev - monoklonální protilátky	187
5.13	A co dále	188
6	Vliv prostředí na dědičnost (MUDr. R. ŠRÁM, DrSc.)	190
6.1	Nový problém	190
6.2	Genetické riziko chemických látek	192
6.3	Mutace u člověka	193
6.4	Testování mutagenních účinků chemických látek	196
6.4.1	Orientační testy	196
6.4.2	Testy na savcích	199
6.4.3	Systém hodnocení genetického rizika chemických látek pro člověka	202
6.5	Určování změn frekvence mutací v lidské populaci	203
6.5.1	Analýza vlivu faktorů životního prostředí na populaci	205
6.6	Vztah mezi mutagenezí a karcinogenezí	206
6.7	Rozdíly v působení chemických mutagenů a ionizujícího záření	210
6.8	Mutagenní aktivita biologických faktorů	214
6.9	Ekogenetika	215
6.10	Chemické látky v životním prostředí, které jsou genetickým rizikem pro lidskou populaci	221
6.10.1	Znečištění ovzduší	222
6.10.2	Znečištění vody	224
6.10.3	Pesticidy	225
6.10.4	Látky přijímané potravou	228
6.10.5	Látky používané v chemickém průmyslu	230
6.10.6	Cytostatika a imunosupresiva	232
6.10.7	LSD	233
6.11	Perspektivy prevence působení mutagenů a karcinogenů v životním prostředí	233
6.11.1	Testování mutagenní aktivity na modelových organismech	234
6.11.2	Analýza profesionální expozice	234
6.11.3	Analýza neprofesionální expozice	235
6.12	Antimutageny	235
6.13	Poznámka na závěr	237
	Literatura	239
	Rejstřík	241